

Mapovanie a analýza aktuálneho stavu strešných organizácií na Slovensku

1.časť

Autori (v abecednom poradí):

Mgr. Jakub Adámek

Mgr. Alexandra Suchalová, PhD.

Mgr. Tomáš Winkler, PhD.

Úvod

Pojem strešná organizácia, resp. jeho ďalšie ekvivalenty, sú často používané a intuitívne interpretované, avšak jasná definícia tohto pojmu absentuje v oficiálnych dokumentoch či legislatívnych rámcov, špeciálne vo vzťahu k mimovládny neziskovým organizáciám. Napriek tomu na Slovensku existujú organizácie, ktoré zastrešujú iné organizácie a ich úlohou je o.i. zastupovať ich záujmy resp. spoločný záujem a komunikovať ho smerom k tvorcom verejných politík tak, aby realizované intervencie prispievali k náprave aktuálneho stavu.

V súčasnosti nie je verejne dostupný žiadny výskum ani štúdia, ktoré by popisovali vznik, fungovanie a činnosti príp. iné aspekty existencie strešných organizácií na Slovensku. Nakoľko definícia alebo operacionalizácia pojmu strešná organizácia v slovenskom právnom prostredí neexistuje, je nevyhnutným prvým krokom k spoznaniu tohto prostredia, zmapovanie a analyzovanie tých informácií a dát, ktoré sú aktuálne dostupné.

Cieľom tejto analýzy je teda položiť informačný základ pre problematiku strešných organizácií na Slovensku, ktorá by mala slúžiť ako východisko pre ďalšie uvažovanie nad systematickou podporou fungovania strešných organizácií vrátane ich profesionalizácie a stabilizácie.

Postupne sa analýza venuje základnému pojmovému ukotveniu vychádzajúc pritom zo zahraničnej a čiastočne aj domácej literatúry, následne popisuje výskumné a metodologické východiská. Osobitne sa venuje analýze mimovládnych neziskových organizácie, ktoré sú súčasťou Rady vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (ďalej len RV SR MNO) a osobitne organizáciám, ktoré jej súčasťou nie sú, aby výstup analýzy v podobe kritérií pre výber organizácií v rámci národného projektu [Podpora odborných a koordinačných kapacít strešných organizácií občianskej spoločnosti](#) bol čo možno najobjektívnejšie a najpresnejšie nastavený. Zároveň, ak by toto bolo predmetom politického záujmu, definovanie strešnej organizácie je možné využiť aj pre účely legislatívneho ukotvenia.

Pojmové ukotvenie

Strešná alebo aj tzv. „dáždniková“ organizácia nie je novým pojmom v slovenskom či medzinárodnom kontexte. Rozdiely však nachádzame v tom, nakoľko je pojem definovaný v legislatívnych alebo iných typoch dokumentov. Strešné organizácie sú bežnou súčasťou slobodných spoločností, kde je garantované, obvykle ústavným zákonom, ústavou resp. iným typom dokumentu, právo združovať sa ako v sektore občianskej spoločnosti, tak aj v súkromnej sfére.

Všeobecne možno definovať strešnú organizáciu ako zoskupenie viacerých menších organizácií, ktorá koordinuje činnosti svojich členov a obhajuje ich spoločný záujem. Tiež môže poskytovať zdroje ako aj identitu pre svoje menšie členské organizácie. Obvykle vzniká zdola nahor, t.j. ak je nedostatok zdrojov na realizovanie istých činností pre konkrétne organizácie alebo organizácie už nie sú schopné svoju činnosť vykonávať samé, príp. ak sa objaví spoločenská potreba a je potrebné kumulovať zdroje s cieľom dosiahnuť zmenu. Strešná organizácia vtedy preberá aj komunikačné a vyjednávací funkcie a vystupuje ako reprezentant

spoločných záujmov členských organizácií. Zjednodušene možno teda konštatovať, že strešné organizácie sú v prevažnej miere organizácie orientované na službu svojim členom, čo ich odlišuje od iných organizácií v sektore občianskej spoločnosti, ktoré majú prevažne advokačné a/alebo služby poskytujúce činnosti.¹

Vedecká aj popularizačná literatúra sa zameriava na rôzne aspekty existencie ako aj fungovania strešných organizácií v spoločnosti - od rozvoja organizácií, rôznych typov manažovania strešných organizácií až po participatívne (lobistické?) aktivity v snahe ovplyvňovať tvorbu verejných politík. Nakoľko však na Slovensku je situácia v tejto oblasti výskumne nepokrytá a projekt, ktorého súčasťou je aj táto analýza, je len v prvopočiatočných fázach implementácie, nie je cieľom tejto analýzy vytvoriť prehľadovú štúdiu, ktorá by popisovala ako pristupovať k profesionalizácii a rozvoju strešných organizácií na Slovensku. Toto bude súčasťou podaktivít projektu, a teda je v tejto analýze ponechaný priestor na rozširovanie metodologických prístupov a následne aj zberu dát a ich analýzy.

Prehľad legislatívy na Slovensku, ktorá rámcuje oblasť mimovládnych neziskových organizácií²

Výskumné a analytické východiská

Nasledujúca časť textu sa venuje popisu metodologického prístupu a logiky uvažovania pri naplnení cieľa, ktorý si analýza kladie a síce položiť informačnú bázu pre problematiku strešných organizácií na Slovensku, ktorá by mala slúžiť ako minimálny základ pre ďalšie uvažovanie nad systematickou podporou fungovania strešných organizácií vrátane ich profesionalizácie a stabilizácie. Výstupom má byť o.i. súbor kritérií, prostredníctvom ktorých bude možné strešné organizácie identifikovať a priznať im tento špecifický status, ktorý nesie so sebou odlišný súbor kompetencií a zodpovedností v porovnaní s ostatnými typmi mimovládnych neziskových organizácií. Zároveň popisuje vzorku a prístup k jej výberu ako aj obmedzenia zberu dát a následnej analýzy.

Z úvodného textu vyplýva, že prvým problematickým bodom, ktorý spôsobuje absencia definície pojmu strešná organizácia, je identifikovanie vzorky, ktorú je možné využiť ako základ pre zber dát. Práve tento fakt determinuje všetky ostatné riziká spojené s identifikovaním strešných organizácií na Slovensku, následným nastavením zberu dát a ich analyzovaním.

Zároveň, v rámci pôsobenia Úradu splnomocnenca vlády SR pre rozvoj občianskej spoločnosti, je už pomerne dlhodobo používaný pojem strešná organizácia, ktorý má korene v období

¹ Sumarizované z:

https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/vyskum_neziskoveho_sektora_a_obcianskej_spolocnosti/2019/Navrh%20ramca%20vyskumu_finalna%20verzia.2017.pdf;

<https://definitions.uslegal.com/u/umbrella-organization/>; Melville, R. (2010). Umbrella Organizations. In: Anheier, H.K., Toepler, S. (eds) International Encyclopedia of Civil Society. Springer, New York, NY.

https://doi.org/10.1007/978-0-387-93996-4_628<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1111/gove.12375>

² bude doplnená

vzniku Rady vlády SR pre mimovládne neziskové organizácie (ďalej len RV SR MNO). Z jej existencie a fungovania postupne vyplynula potreba jasne identifikovať organizácie, ktoré je možné považovať, pre účely zastupovania ich záujmov voči štátu, za strešné. S tým súvisí potreba sformulovania kritérií, ktoré musia plniť na to, aby mohli byť považované za vhodných kandidátov na členov Komory mimovládnych neziskových organizácií (ďalej len KMNO), ktorá je jednou z dvoch komôr RV SR MNO.³ Pracovná skupina pre kritériá členstva pri RV SR MNO vypracovala súbor kritérií pre členstvo v KMNO, ktoré boli 27.5.2013 schválené na zasadnutí KMNO.

Napriek tomu, že ide o vágne nastavené kritériá, pomerne ťažko jasne overiteľné a vynútiteľné (nakoľko sú formulované aj v podmienovacom tvare napr. „Platforma, ktorá sa uchádza o členstvo v Rade vlády SR pre MNO, by mala byť „živá“, fungujúca, vykonávajúca aktivity v aktuálnom čase...“⁴), ktoré tiež používajú pojem platforma mimovládnych neziskových organizácií (nie strešná organizácia) ide o jediný dokument svojho druhu, ktorý aspoň v základnej miere identifikuje nároky na také organizácie, ktoré dokážu prostredníctvom svojich zástupcov reprezentovať isté záujmy a komunikovať ich prostredníctvom členstva v RV SR MNO, ktorá je poradným orgánom vlády SR.

Je však viac ako pravdepodobné, že na Slovensku existujú aj strešné organizácie, ktoré nie sú členmi KMNO, tie je však pomerne ťažké identifikovať, nakoľko (ako už bolo vyššie uvedené), pojem strešná organizácia MNO nie je oficiálne zavedený. Jediným možným spôsobom je preto využívanie verejne dostupných registrov, akými sú napr. register mimovládnych neziskových organizácií alebo register záujmových združení právnických osôb príp. ďalšie. Ide však o viac menej intuitívne identifikovanie, ktoré je potrebné overovať a zároveň pretrváva riziko, že nepôjde o konečný počet tých organizácií, ktoré by bolo možné považovať za strešné.

Z dôvodu nejednotnej terminológie bol zvolený nasledovný postup.

Prvým krokom bolo identifikovanie istého počtu synonym pre pojem strešná organizácia vychádzajúc pritom zo všeobecného používania alternatívnych pojmov termínu strešná organizácia, synonymických slovníkov ako aj názvov organizácií v KMNO. Identifikované boli synonymá ako: asociácia, aliancia, fórum, koalícia, platforma, rada, sieť, únia a zväz, ktoré boli využité ako prvý filter pri triedení organizácií v rámci dát v registri MNO. Týmto prístupom bol dátový set znížený na 1523 potenciálne strešných organizácií (z celkového počtu cca 77 000 MNO v registri).⁵

Následne boli identifikované organizácie analyzované na základe:

- a) názvu - z niektorých názvov bolo zrejmé, že by mohlo ísť o strešnú organizáciu (napr. názov obsahoval množné číslo), z niektorých bol zřejmý opak.⁶

³ Druhou je komora verejnej správy, viac informácií dostupných tu: https://www.minv.sk/?ros_rvmno

⁴ Pre podrobné informácie, pozri:

https://www.minv.sk/swift_data/source/rozvoj_obcianskej_spolocnosti/rada_vlady_pre_mno/zakladne_dokumenty/RV-MNO_Kriteria-clenstva-schvalene.pdf

⁵ Pre prehľad organizácií triedených podľa identifikovaných synonym pozri Tabuľku 2 v prílohe

⁶ Obmedzením vyhľadávania podľa názvu je aj nemožnosť identifikovať strešné organizácie, ktorých názov neobsahuje spomenuté výrazy resp. skratky alebo názvy v iných jazykoch.

- b) stanov a informácií verejne dostupných na internete, pričom boli sledované dve kategórie a na zaradenie organizácie medzi strešné bolo potrebné splniť aspoň jedno:
- cieľ - jedným z cieľov organizácie (uvedený v stanovách alebo na webovej stránke) je koordinovanie členských organizácií a zastupovanie ich záujmov, resp. inú formuláciu naznačujúcu, že ide o strešnú organizáciu MNO
  - funkčný web - organizácia musela mať funkčný web, na ktorom má uvedený zoznam členských organizácií, medzi ktorými sú aj MNO

Tento dvojkrokový proces zúžil pôvodnú vzorku na 27 potenciálnych strešných organizácií⁷, ktoré boli následne detailnejšie analyzované prostredníctvom týchto kritérií:

- a) dátum vzniku organizácie,
- b) počet členských organizácií a ich právna forma
- c) funkčná webová stránka, čo znamená, že obsahuje:
  - i. zoznam členských organizácií
  - ii. stanov organizácie
  - iii. iné dokumenty ako napr. etické kódexy, výročné správy či strategické plány, ktorých zverejnenie však nie je povinné
  - iv. podmienky členstva (mimo stanov) alebo prihlášku
  - v. zásady hospodárenia (napr. výročné správy, stratégia finančnej udržateľnosti)
  - vi. meno štatutár/ka
  - vii. meno zástupcu štatutára (príp. viacerých štatutárov)

Na záver je potrebné zdôrazniť, že predložená analýza má potenciál na rozšírenie vzorky o analýzu záujmových združení právnických osôb ako ďalšej právnej formy strešných organizácií, ktorá môže zastrešovať aj mimovládne neziskové organizácie spolu s inými právnickými osobami napr. v zmysle Obchodného zákonníka. To však môže byť predmetom rozširovania metodologického prístupu počas implementácie národného projektu.

---

⁷ Zoznam 27 identifikovaných strešných organizácií s právnou formou občianskych združení je dostupný [TU](#).

Analýza strešných organizácií združených v Rade vlády pre MNO

Ako už bolo vyššie uvedené, nasledujúci text je zameraný na tie strešné organizácie, ktoré sú členmi RV SR MNO resp. KMNO. Ku dátumu realizácie tejto analýzy má KMNO 24 členských organizácií⁸.

Prvým analyzovaným kritériom bola právna forma v zmysle aktuálne platnej legislatívy. Na tomto mieste je však potrebné skonštatovať, že v súčasnosti platná legislatíva na Slovensku, ktorá reguluje prostredie mimovládnych neziskových organizácií resp. všetkých typov organizácií, ktoré sa k mimovládnym neziskovým organizáciám priradujú aj z akejsi zaužívanosti alebo zvykovosti, je veľmi nesúrodá.

Z analýzy týchto organizácií vyplýva, že cca 70% (17 z 24) strešných organizácií v RV SR MNO má právnu formu občianskych združení⁹, tri z nich sú záujmovými združeniami právnických osôb¹⁰ a štyri nemajú právnu formu v zmysle aktuálne platnej legislatívy (pozri tabuľku 1 nižšie). Zo štyroch organizácií bez právnej subjektivity, v dvoch prípadoch ide o neformálne združenia, ktoré vznikli buď na základe dohody zakladajúcich členov s iniciátormi a správcami strešnej organizácie alebo prostredníctvom písomného prihlásenia sa k Memorandu o spolupráci, ktorý obsahuje poslanie strešnej organizácie, jej ciele a podmienky členstva. V ostatných dvoch prípadoch nie sú dostupné informácie o vzniku a fungovaní strešných organizácie.

Tabuľka 1 Podiel právnych foriem strešných organizácií v KMNO

právna forma	občianske združenie	záujmové združenia právnických osôb	bez právnej formy
podiel členských organizácií z KMNO	70%	12,5%	16,6%

Zdroj: vlastné spracovanie

V zmysle uvedených kritérií, ďalším ktoré je overiteľné na základe verejne dostupných informácií, je plnenie základných prvkov transparentnosti napr. verejne prístupná webstránka alebo facebooková stránka s informáciami o svojich členoch, orgánoch, aktivitách a pod. Okrem troch strešných organizácií majú všetky funkčné webové stránky, hoci nie všetky z nich sú aktuálne. Prevládajúcou praxou je zverejnenie stanov strešných organizácií a zoznamu členských organizácií nasledovne:

- cca 80% (17 z 21) strešných organizácií, ktoré disponujú webovou stránkou, má zverejnené stanovy

⁸ Zoznam je dostupný tu: https://www.minv.sk/?ros_rvmno_clenovia

⁹ §2 zákona č. 346/2018 Z.z. o registri mimovládnych neziskových organizácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov

¹⁰ Záujmové združenie právnických osôb je právnická osoba zriadená na základe § 20f – 21 Občianskeho zákonníka (č. 40/1964 Zb.) na ochranu záujmov členských právnických osôb združenia alebo na dosiahnutie iného účelu.

- v 90% skúmaných strešných organizácií (19/21) je dostupný zoznam členských organizácií

Väčšina webových stránok obsahuje aj podmienky členstva vrátane prihlášky. Časť strešných organizácií zverejňuje aj ďalšie dokumenty ako napr. etický kódex, výročné správy či organizačnú štruktúru. Tá zvyčajne zahŕňa výkonný výbor, predsedníctvo a revíziu komisiu. Ďalšími aspektami transparentnosti sú zverejnené zásady hospodárenia napr. vo forme výročných správ, ktoré sú dostupné približne len v menej ako 1/3 strešných organizácií (9 z 24) na ich weboch, pričom nie vo všetkých prípadoch sú publikované údaje aktuálne.

Posledné analyzované kritériá sa týkali informácie o štatutárovi resp. zástupcu/och štatutára. Túto podmienku však spĺňa len menšina analyzovaných strešných organizácií MNO a to je ¼ (6/24) strešných organizácií v Rade vlády pre MNO.

Na záver je možné konštatovať, že aj členské organizácie KMNO ako súčasť RV SR MNO, ktorá je poradným orgánom vlády SR majú priestor na svoju profesionalizáciu, či už v oblasti transparentnosti ako aj zúčtovateľnosti na jednej strane voči svojim členským organizáciám, ale na druhej strane aj smerom von verejnosti a politikom či úradníkom.

Identifikácia a analýza strešných organizácií, ktoré nie sú združené v Rade vlády pre MNO

Nasledujúci text reaguje na, už vyššie spomenuté, a to nemožnosť identifikovať konečný počet strešných organizácií na Slovensku, nakoľko nie je jasne definované, čo pojem strešná organizácia znamená a neexistuje ani žiadny register, ktorý by tieto evidoval a zhromažďoval. Metodologicky bolo preto nevyhnutné vychádzať z verejnej dostupných informácií zverejnených v registri MNO, ktorý je jediným registrom zhromažďujúcim informácie o všetkých právnych formách MNO v zmysle zákona o registri č. 346/2018 Z.z. o registri mimovládnych neziskových organizácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Ako je uvedené v časti Výskumné a metodologické východiská, vzorka bola stanovená na 27 potenciálne strešných organizácií, ktoré splnili isté kritériá tak, aby mohli byť považované za strešné (viac na s.XXX).

Kým budú podrobne rozobraté jednotlivé kritériá, ktoré boli použité na analýzu strešných organizácií mimo KMNO RV SR MNO, je potrebné skonštatovať nasledovné: Medzi identifikovanými strešnými organizáciami MNO je možné nájsť aj:

- organizácie s právnou formou neziskových organizácií, záujmových združení právnických osôb, účelových zariadení cirkví a náboženských spoločností a organizácií s medzinárodným prvkom
- organizácie bez právnej subjektivity, ktoré vznikli na základe memoranda či zmluvy

- organizácie, ktoré medzi členmi združujú nielen MNO, ale aj fyzické osoby či iné právne formy.¹¹

Tieto však zostávajú potenciálom pre ďalšiu analýzu.

V zmysle vyššie uvedených kritérií¹² bola analyzovaná vzorka 27 organizácií, ktoré sú identifikovateľné prostredníctvom registra MNO a zároveň splnili kritériá, ktoré sú kladené na záujemcov o členstvo v KMNO.

Z hľadiska dátumu vzniku, ktorý môže indikovať istú etablovanosť strešnej organizácie v prostredí mimovládnych neziskových organizácií, je vzorka vybraných organizácií veľmi rôznorodá. Najstaršia organizácia vznikla v roku 1980, najmladšie existujú od roku 2022. Otázkou zostáva, čo podnietilo vznik organizácií – hlavne tých novších a či je existencia meraná dátumom registrovania v registri MNO relevantná alebo treba brať do úvahy reálny dátum založenia strešnej organizácie napr. formou memoranda alebo iného právne záväzného dokumentu, čo však nesie so sebou isté náklady na zber dát. Toto si teda vyžaduje hlbšiu analýzu a hľadanie iných zdrojov dát, so špeciálnym zreteľom na existenciu strešných organizácií, ktoré nie sú registrované v registri MNO ani v žiadnom registri, nakoľko ich činnosť nie je formalizovaná.

Veľmi dôležitým kritériom je zverejňovanie informácií na verejne dostupných kanáloch – ideálne, ak strešná organizácia disponuje vlastnou webstránkou - v skúmanej vzorke je to takmer 90% (24/27).

Nemenej dôležitým kritériom je celkové fungovanie strešnej organizácie smerom k jej členom – od nastavenia systému prijímania nových členov, po nastavovanie strategických činností, financovania a pod. ako aj informovanie o týchto aspektoch fungovania strešnej organizácie smerom von. Minimálnym štandardom z hľadiska reprezentatívnosti je informovanie o členských organizáciách t.j. jasne definovaný štandard informácií, ktoré strešná organizácia zverejňuje o svojich členoch, ako sú názov, právna forma, sídlo, činnosť, dátum pripojenia sa k strešnej organizácii, typ členstva (zakladajúci, pozorovateľ, čestný a pod.) a i.

O vzorke 27 potenciálne strešných organizácií možno konštatovať:

- necelých 60% (16/27) z nich informuje o svojej členskej základni
- cca 60% (17/27) o podmienkach členstva príp. je dostupná prihláška pre členské organizácie

Niektoré strešné organizácie MNO (platí to pre členov Rady vlády pre MNO i pre strešné organizácie mimo tohto poradného orgánu) majú viaceré úrovne členstva. Okrem riadnych

---

¹¹ Ako príklad môžeme uviesť Platformu pre súčasný tanec (združuje 60 umelcov a 20 občianskych združení), príp. Alianciu pre sociálnu ekonomiku na Slovensku (združuje sociálne podniky, ktoré majú väčšinou právnu formu s. r. o., no nájdeme medzi nimi aj občianske združenia).

¹² dátum vzniku organizácie, počet členských organizácií a ich právna forma, funkčná webová stránka vrátane zoznamu členských organizácií, stanov organizácie, iných dokumentov ako napr. etické kódexy, výročné správy či strategické plány, ktorých zverejnenie však nie je povinné, podmienky členstva (mimo stanov) alebo prihláška, zásady hospodárenia (napr. výročné správy, stratégia finančnej udržateľnosti), meno štatutár/ka a meno zástupcu štatutára (príp. viacerí štatutári)

členov združujú napríklad aj tzv. čestných členov, pridružených členov, sympatizantov alebo pozorovateľov. Status pozorovateľov zvyčajne predchádza prijatiu za riadnych členov. Niektoré zo strešných organizácií združujú aj jednotlivcov, prípadne združenia, ktoré nie sú MNO (napríklad s.r.o. v prípade subjektov sociálnej ekonomiky).

Ďalším zo skúmaných kritérií bolo zverejňovanie informácií o hospodárení, ktoré je možné považovať za znak stabilnej strešnej organizácie, ktorá dodržiava platné normy v oblasti financovania. Tieto sú však dostupné len u menej ako 15% organizácií, pričom pri jednej z nich sú dostupné o neaktuálne údaje z rokov 2017 a 2018.

Podstatným kritériom môže byť i pôsobnosť strešných organizácií. Pôsobnosť strešnej organizácie je pre účely tejto analýzy interpretovaná ako informácia o tom, či sú jej členské organizácie zaregistrované v SR. Pri strešných organizáciách, ktoré nemajú zverejnený zoznam členov, môže byť nepriamym indikátorom pôsobnosti aj samotný názov – mnohé z identifikovaných strešných organizácií majú totiž v názve prídavné mená slovenský či národný (napr. Slovenská výtvarná únia, Slovenská aliancia zriedkavých chorôb a pod.), príp. iný ekvivalent naznačujúci konkrétnejšie informácie o geografickom pôsobení organizácie (napr. Nitrianska krajská rada mládeže). Analýza ukazuje, že jediná z identifikovaných strešných organizácií má pôsobnosť (aj) mimo Slovenska a to je Diákhálózat - Študentská sieť, ktorá je síce zaregistrovaná na Slovensku, no medzi jej členov patria študentské organizácie pôsobiace nielen na Slovensku, ale aj v Českej republike a v Maďarsku.

Ďalšia časť skúmaných kritérií súvisí so štatutármi strešných organizácií MNO. Tie by nemali sídliť v domácnosti štatutára alebo inej fyzickej osoby, čo môže byť dôležité najmä pre prípady prípadnej kontroly plnenia rôznych záväzkov.

Z dôvodu zastupiteľnosti štatutárov môže byť relevantné kritérium, aby strešná organizácia mala ustanoveného zástupcu štatutára, prípadne viacerých štatutárov. Túto podmienku však spĺňa len približne 1/5 analyzovaných strešných organizácií MNO.

Na záver možno skonštatovať, že mnoho potenciálne strešných organizácií by napĺňalo kritériá a mohli by sa stať členskými organizáciami RV SR MNO. Tiež faktom zostáva, že zrejme existuje isté penzum kritérií, ktoré strešné organizácie plnia „automaticky“ bez toho, aby mali záujem byť členmi RV SR MNO a zrejme majú inú motiváciu, ktorá má potenciál pre hlbšie zisťovanie. Na druhej strane však, podobne ako pri členoch RV SR MNO existuje priestor na profesionalizáciu a zvyšovanie kvality fungovania strešnej organizácie smerom dnu k svojim členom, ale aj smerom k verejnosti, politikom či úradníkom.

Odporúčania a záver

Predložená analýza je východiskovým dokumentom pre Národný projekt [Podpora odborných a koordinačných kapacít strešných organizácií občianskej spoločnosti](#) (ďalej len NP SO), nakoľko vzhľadom na správne a jednoznačné nastavenie kritérií pre výber strešných organizácií bolo nevyhnutné získať maximálne poznanie o tomto prostredí. Realizácia analýzy ako aj zberu dát

bola determinovaná rôznymi okolnosťami, aj preto autori zdôrazňujú, že má potenciál na metodologické aj obsahové rozšírenie.

Okrem nastavenia hlavných vylučovacích kritérií pre výber SO, ktoré budú projektom podporené, autori poskytujú niekoľko, podľa nich zaujímavých zistení, na ďalšie uvažovanie.

V prípade strešných organizácií MNO je možné rozlíšiť medzi dvoma základnými typmi:

- prvý typ vzniká zdola združovaním už existujúcich členských organizácií v podobe založenia strešnej organizácie MNO, príp. vstupu MNO do už existujúcej strešnej organizácie. V tomto prípade teda prichádza prvotná iniciatíva zo strany členských organizácií, ktoré proaktívne (napr. vyplnením prihlášky a zaplatením členského poplatku) vstupujú do členskej organizácie. Vznik takýchto strešných organizácií nemusí automaticky znamenať len ich ambíciu priamo komunikovať so štátom či efektívnejšie zastupovať záujmy členov pri tvorbe verejných politík. Motiváciou tohto typu združovania môže byť napr. aj sieťovanie, zefektívnenie spolupráce medzi členmi či dosiahnutie väčšieho mediálneho výtlaku. Finančná podpora a profesionalizácia takýchto strešných organizácií však môže viesť aj k ich interakciám so štátom či k ambícii ovplyvňovať verejné politiky v predmetnej téme.
- druhý typ strešných organizácií vzniká zhora. V takomto prípade si už existujúca MNO zakladá organizačné jednotky, ktoré majú taktiež právnu formu MNO a tým sa de facto stáva strešnou organizáciou. Cieľom takéhoto postupu môže byť napríklad zväčšenie členskej základne či expanzia do ďalších regiónov v podobe miestnych združení.

Dohľadateľnými indikátormi pre rozlišovanie spomenutých dvoch typov strešných organizácií môžu byť:

- dátum založenia strešnej organizácie, resp. jej členských organizácií. Pri prvom type by mala byť strešná organizácia založená neskôr ako väčšina členských organizácií. Pri druhom type je založená najprv strešná organizácia a následne dochádza k zakladaniu strešných organizácií, príp. k ich zápisu do Registra MNO.¹³
- názov organizácie – pri strešných organizáciách vznikajúcich zhora vychádzajú názvy členských organizácií zvyčajne z názvu strešnej organizácie.

Pre potreby NP SO sú pravdepodobne relevantnejším typom strešných organizácií prvý typ, tzn. strešné organizácie vznikajúce zdola. Hlavným dôvodom je zameranie projektu a to na budovanie odborných a koordinačných kapacít strešných organizácií v sektore občianskej spoločnosti a na podporu sociálneho medzisektorového dialógu a partnerstiev na všetkých úrovniach verejnej správy. Pri strešných organizáciách vznikajúcich zhora existuje predpoklad, že majú dostatok kapacít, keďže dochádza k ich expanzii a rozširovaniu členskej základne, resp.

---

¹³ Ako príklad takejto strešnej organizácie môžeme uviesť eRko - Hnutie kresťanských spoločenstiev detí. Organizácia bola založená v r. 1990, následne boli v roku 2020 do Registra MNO zapísané organizačné jednotky, napr. eRko - Hnutie kresťanských spoločenstiev detí, Územie Žilina alebo eRko - Hnutie kresťanských spoločenstiev detí, Územie Východ.

k zakladaniu organizačných zložiek. Pri strešných organizáciách vznikajúcich zdola však ide skôr o organický proces spájania a budovania kapacít jednotlivých členských.

Návrh na kritériá pre účely projektu NP SO sú nasledovné a budú podkladom pre ďalšiu diskusiu:

- strešná organizácia má funkčnú a aktuálnu webovú stránku
- strešná organizácia má zverejnené stanovky organizácie na webovej stránke
- strešná organizácia má zverejnený zoznam členských organizácií a podmienok členstva (príp. samotnú prihlášku za členskú organizáciu) na webovej stránke
- viac ako polovica členských organizácií strešnej organizácie sú MNO podľa zákona o registri č. 346/2018 Z.z. o registri mimovládnych neziskových organizácií a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- strešná organizácia má zverejnené zásady hospodárenia
- strešná organizácia má ustanoveného zástupcu štatutára, prípadne viacerých štatutárov a zverejneného/zverejnených na webovej stránke organizácie
- strešná organizácia nezdieľa štatutára s viac ako dvoma svojimi členskými organizáciami
- strešná organizácia nesmie sídiť v domácnosti štatutára alebo inej fyzickej osoby
- strešná organizácia je registrovaná na Slovensku
- strešná organizácia má pôsobnosť na Slovensku
- strešné organizácie nesmú vzájomne zdieľať adresu sídla
- strešná organizácia posledných 12 mesiacov zamestnávala aspoň 1 osobu na čiastočný alebo plný úväzok z iných zdrojov ako zo zdrojov EÚ
- strešná organizácia sa uchádza o 2% daňovej asignácie

PRÍLOHA

Tabuľka 2 Prehľad typov MNO triedených podľa synonymým pojmu strešná organizácia

Právna forma/	aliancia	asociácia	fórum	koalícia	platforma	rada	sieť	únia	zväz	počet organizácií
Cirkevná organizácia	0	0	0	0	0	3	0	8	2	3730
Medzinárodné organizácie a združenia	1	10	0	0	0	4	0	1	13	169
Nadácia	0	0	2	0	0	0	3	0	0	1669
Neinvestičný fond	2	0	1	0	0	0	0	0	0	734
Nezisková organizácia poskytujúca všeobecne prospešné služby	1	2	2	0	4	5	2	0	0	3846
Združenie (zväzok, spolok)	94	1301	155	7	30	365	43	251	1639	69 766
	98	1313	160	7	34	377	48	260	1654	79914